

Hoe dementievriendelijk is Reek?

Marian Adriaansen en Vanja Opsteeg-Wentink

Werkgroep Brein Zorgcoöperatie Reek

Juli 2024

**HAN UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES**

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. Doel van het onderzoek	2
2. Resultaten	2
2.1 Resultaten organisaties en verenigingen	2
2.2 Resultaten mantelzorgwerkgroep.....	6
3. Conclusie	7
4. Aanbevelingen	7
Bijlage 1.....	8

Inleiding

De Nederlandse bevolking wordt steeds ouder en er komen steeds meer ouderen; er is dus sprake van dubbele vergrijzing. Naarmate mensen ouder worden, is er meer kans op het krijgen van dementie, waarbij de ziekte van Alzheimer het meeste voorkomt. Een op de vijf mensen krijgt dementie. Nederland telt momenteel 300.000 inwoners met dementie, de verwachting is dat dit in 2040 is gestegen tot ruim 500.000. Ook bij mensen jonger dan 65 jaar komt dementie voor, maar veel minder vaak (schatting is momenteel 15.000)¹.

Tegelijkertijd is het streven van de overheid om langer thuis te blijven wonen, ook voor mensen met dementie, terwijl dit een ziekte is met een hoge ziektelast, zowel voor de persoon zelf als voor diens mantelzorger(s). Na de diagnose voelen veel mensen met dementie zich niet meer gehoord, terwijl ze gemiddeld nog 6,5 jaar te gaan hebben. In toenemende mate is daarom niet zozeer een medische benadering maar een sociale benadering van dementie passend: wat kunnen mensen met (beginnende) dementie (nog) wel en hoe kunnen ze zo lang mogelijk mee blijven doen aan hun gebruikelijke activiteiten? Iemand met dementie wil gewoon een goed leven blijven leven, ‘Gewoon meedoen want juist het gewone is geweldig’.² Het wordt makkelijker om mee te doen wanneer de gemeente waar zij wonen dementievriendelijk is. Wat is een dementievriendelijke gemeente?

*‘Een dementievriendelijke gemeente stimuleert en faciliteert burgers, bedrijven en organisaties om zich actief in te zetten voor een dementievriendelijke samenleving. Zo ontstaat er een gemeenschap waarin iedereen dementie accepteert: van bakker en buurman tot sportclub en wijkagent. Waarin mensen met dementie gewoon boodschappen doen, hun bankzaken regelen, naar hun vereniging gaan of de bibliotheek of een museum bezoeken. En waarin de gemeenschap hen een handje toesteeft wanneer zij het even niet meer weten’.*³

De gemeente Maashorst heeft in de zomer van 2024 een dementiescan uitgevoerd, resultaten worden in september verwacht. Op basis hiervan kan inzicht worden verkregen hoe dementievriendelijk een gemeente is. Een aantal thema’s van die scan is verbonden met gemeentelijke beleidsterreinen als ‘ondersteuning mantelzorg’, ‘dagactiviteiten’, ‘respijtzorg’ en ‘wonen met dementie’, maar samenhang ontbreekt nog. In het coalitieakkoord wordt wel vermeld dat Maashorst dementievriendelijk is.

*Ook hebben we oog voor mensen met dementie en dragen we bij aan oplossingen in onze gemeente: we zijn een dementievriendelijke gemeente.*⁴

In het kader van een dementievriendelijke gemeente is er met medewerking van studenten van de HAN in opdracht van de werkgroep dementie van de Zorgcoöperatie Reek een onderzoek gedaan naar de dementievriendelijkheid van Reek, gericht op de dagdagelijkse omgeving. Omdat ‘mee blijven doen’ een ruim begrip is, zijn veel soorten organisaties en

¹ <https://www.alzheimer-nederland.nl/factsheet-cijfers-en-feiten-over-dementie>

² https://www.zorgbalans.nl/wp-content/uploads/2023/04/Folder_Sociale-benadering_A5_v5.pdf

³ <https://www.samendementievriendelijk.nl/gemeenten>

⁴ <https://dementie-in-beeld.alzheimer-nederland.nl/landkaart>

verenigingen benaderd om een vragenlijst in te vullen en hebben studenten en leden van de werkgroep semigestructureerde interviews afgenomen. Hiervoor zijn verenigingen, horeca, ondernemers, vrijwilligersorganisaties en professionals benaderd. De vragen gingen over geschiktheid van de ruimte van hun activiteit voor mensen met dementie. Ook werd gevraagd naar eigen ervaringen met dementie en kennis en vaardigheden om dementie te signaleren en mensen met dementie op een goede manier te bejegenen. Daarnaast is een vragenlijst uitgezet bij de Mantelzorgwerkgroep van de Zorgcoöperatie, die ook mantelzorgers van naasten met dementie bezoeken. Bij hen lag de nadruk op hun ervaring en hun kennis en vaardigheden. Dit verslag is een weergave van de resultaten van dit onderzoek.

1. Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is om een beeld te krijgen van hoe dementievriendelijk organisaties en verenigingen in Reek zijn. Dit is een begin om een beeld te krijgen van de dementie vriendelijkheid van Reek in zijn geheel met daarbij:

- Bewustwording van organisaties en verenigingen in Reek op welke wijze ze omgaan met (beginnende) dementie
- Inventarisatie van lacunes, knelpunten en ondersteuningswensen
- Aanbevelingen voor de werkgroep dementie van de zorgcoöperatie om deze ondersteuning te initiëren of te organiseren

Niet alle vragen zijn voor alle organisaties relevant; Er zijn in totaal 24 organisaties in Reek benaderd waarbij 21 organisaties aan het onderzoek hebben deelgenomen (zie bijlage 1).

De vragenlijst gericht op de mantelzorgwerkgroep is aan acht leden toegezonden, waarvan er vijf zijn geretourneerd.

2. Resultaten

2.1 Resultaten organisaties en verenigingen

Ruimtelijke voorzieningen

De deelnemers komen ongeveer gelijkmatig per fiets, lopend of met de auto. De activiteit is altijd met een rollator toegankelijk. Over het algemeen vindt men de ruimte uitnodigend en een thuisgevoel geven. De ingang van het betreffende gebouw is voor het overgrote deel goed zichtbaar en bijna altijd is er buitenverlichting aanwezig. Goede verlichting binnen is altijd aanwezig. Ruim de helft van de gebouwen heeft een invalidentoilet en bij drie kwart is er meubilair om op te zitten. Slechts in een geval is de ingang (bijvoorbeeld de stoep) niet vlak en 1 organisatie geeft aan dat er geen trap met leuning aanwezig is, waar wel activiteiten op een verdieping plaatsvinden. Ruim de helft van de activiteiten vindt op de begane grond plaats. Alle organisaties zijn bereikbaar via internet (website en/of mail), niet altijd even makkelijk te vinden.

Ervaring met dementie

De ervaringen met dementie komen uit verschillende bronnen: de eigen familie of de organisatie, die specifiek gericht is op ouderen (KBO). Daar worden ook vaardigheden opgedaan om met mensen met (beginnende) dementie om te gaan.

‘We hebben ervaring met broers, zussen en een moeder met dementie en daar hebben we voor gezorgd; dus daar hebben ook wel met hen leren omgaan.’ (r20)

Er is ook een organisatie die aangeeft dat het fysiek nogal wat vraagt om deel te nemen.

‘Omdat het fysiek best wat vraagt van een deelnemer om lid te zijn, nemen leden al op relatief jonge leeftijd afscheid en is daarmee de kans op leden met dementie kleiner’. (r17)

Tabel 1. Kennis en vaardigheden met betrekking tot herkennen en omgaan met dementie

Voldoende kennis	10 organisaties/verenigingen geven aan voldoende kennis te hebben
Onvoldoende	11 organisaties/verenigingen geven aan niet voldoende kennis te hebben
Voldoende vaardigheden	14 organisaties/verenigingen geven aan voldoende vaardigheden te hebben
Wisselende vaardigheden	3 organisaties/verenigingen geven aan dat vaardigheden van leden/medewerkers wisselen
Onvoldoende vaardigheden	3 organisaties/verenigingen geven aan niet voldoende vaardigheden te hebben
N.v.t.	1 organisatie

Grafiek 1. Kennis Reekse organisaties

Grafiek 2. Vaardigheden Reekse organisaties

Wensen van mensen met dementie

Alle organisatie geven aan te weten wat de wensen zijn van mensen met beginnende dementie, ook hier de kanttekening dat dit wel per medewerker kan verschillen. En dat het soms in het begin aftasten is

‘Vooral in het begin is het soms moeilijk om de beperkingen te leren kennen’. (r20)⁵

Bejegening

Alle organisaties zijn van mening dat mensen hun verhaal kwijt kunnen bij medewerkers of andere leden en dat zij rekening houden met hun wensen en behoeften. Eén organisatie vertelt matig rekening te houden. Opgemerkt wordt dat mensen met beginnende dementie vaak in een ontkenningfase zitten en dat het wel mogelijk is het erover te hebben, maar dat er in de praktijk weinig over gepraat wordt.

‘Het kan wel, maar mensen met beginnende dementie zijn in de ontkenningfase’. (r21)

Bij 5 organisaties worden ouderen met beginnende dementie betrokken bij de groep, de overigen hebben deze vraag niet beantwoord of is de vraag niet van toepassing (bijvoorbeeld winkeliers). Deze vraag veronderstelt dat een oudere zich meldt bij een organisatie nadat de diagnose dementie is gesteld. Het komt echter veel vaker voor dat een lid van een vereniging of organisatie *tijdens* zijn lidmaatschap verschijnselen van dementie vertoont. Op de vraag of

⁵ r = respondent (deelnemer onderzoek). Geeft **niet** de alfabetische volgorde aan zoals in de bijlage vermeld.

de overige deelnemers aan de activiteit op de hoogte worden gesteld van de komst van een nieuwe groepsgenoot met dementie antwoorden 7 van de 12 organisaties die deze vraag beantwoord hebben dat zij op de hoogte worden gesteld, bij 2 organisaties worden zij niet op de hoogte gesteld en bij 1 organisatie enigszins.

'Nee, er wordt niet op de hoogte gebracht. Ze laten hun in hun waarde'. (r2)

Dilemma's

Er zijn privacyoverwegingen om niet bekend te maken bij leden dat een deelnemer (beginnende) dementie heeft, wanneer het bestuur daar wel van op de hoogte is. Soms is er twijfel of de mantelzorg aangesproken of betrokken zou kunnen of moeten worden.

'Leden met dementie worden niet gelijk in de groep gegoid in verband met privacy'. (r13)

'Een volgende keer zouden we eerder met de mantelzorg contact opnemen'(r19)

Is het thema dementie bespreekbaar in de groep?

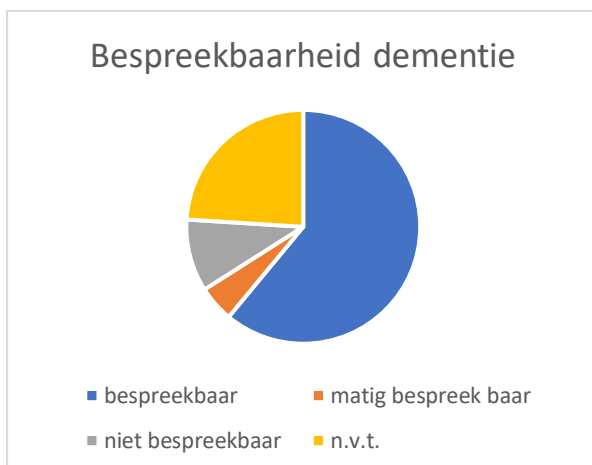
Het blijkt soms wel mogelijk om het erover te hebben, maar in de praktijk wordt er toch weinig over gepraat, bijvoorbeeld omdat juist de ontspanning en gezelligheid van de activiteit voorop staat. Tabel 2 is een weergave van de antwoorden.

'Er wordt niks besproken in de groep, omdat ze het niet willen bespreken. Deze activiteit is een uitje voor ze.'(r2)

Tabel 2. Bespreekbaarheid dementie

Ja	13 organisaties/verenigingen geven aan dat dementie bespreekbaar is.
Nee	2 organisaties geven aan dat dementie niet bespreekbaar is.
Matig	1 organisatie geeft aan dat het matig bespreekbaar is.
N.v.t	5

Grafiek 4. Bespreekbaarheid dementie

Wensen

Meerdere organisaties geven aan dat ze behoefte hebben aan meer kennis, een maal was de wens begeleiding naar afspraken. De preventiewerker volwassenen kan een belangrijke brugfunctie (blijven) vervullen wanneer gesignaleerd wordt dat er een bewoner met dementie wil blijven deelnemen of zou willen deelnemen aan een activiteit. Soms is de vraag naar kennis specifiek. Ook geven verschillende organisaties aan blij te zijn met de mogelijkheid de Werkgroep Brein (voorheen: werkgroep Dementie) in Reek in te kunnen schakelen.

'Vanuit optimale gastvrijheid is de wens om meer kennis te hebben die ik kan delen met het team'. (r14)

'We zouden meer kennis willen hebben of mensen met autisme ook dementie hebben'. (r5)

2.2 Resultaten mantelzorgwerkgroep

Van de 8 aangeschreven leden van de mantelzorgwerkgroep zijn 5 vragenformulieren geretourneerd.

Van de 5 respondenten bezoeken momenteel 3 personen iemand met cognitieve problemen of dementie; allen hebben in hun privéomstandigheden te maken gehad met dementie en cognitieve problemen. Van de 5 respondenten geven 3 personen aan voldoende kennis en vaardigheden te hebben; één persoon kan de signalen van dementie herkennen. Op de vraag waar de leden van de mantelzorgwerkgroep terecht kunnen bij vragen of kwesties wordt een diversiteit aan mogelijkheden aangegeven: collega's van de mantelzorgwerkgroep en van de werkgroep dementie, de preventiewerker, familie en vrienden. 2 personen geven aan bij (de website van) Alzheimer Nederland informatie op te halen.

Grafiek 4. Kennis en vaardigheden mantelzorgwerkgroep

De respondenten hebben behoefte aan meer kennis over dementie in het algemeen en herkennen van beginnende dementie, aan overlegmomenten (samenspraak) en aan contact met de preventiewerker en de werkgroep dementie.

3. Conclusie

Uit dit onderzoek is gebleken dat de organisaties en verenigingen in Reek er veel aan doen om dementievriendelijk te zijn. Aangezien Reek een betrekkelijk klein dorp is, kennen inwoners elkaar vaak. Hierdoor is het makkelijk voor mensen om snel op te merken als er gedragsverandering gaande is, een mogelijk signaal van beginnende dementie.

De voorzieningen zijn over het algemeen goed fysiek bereikbaar en ook binnen de gebouwen is voldoende verlichting en zijn de trappen voorzien van een leuning. Via de telefoon/mail/websites zijn organisaties over het algemeen goed bereikbaar; activiteiten zijn rolstoel- en rollatorvriendelijk.

Het merendeel van de respondenten heeft ervaring met mensen met dementie, vaak vanuit hun eigen sociale omgeving. De organisaties houden rekening met mensen met dementie, ze kunnen hun verhaal kwijt en er wordt, voor zover mogelijk, gekeken en geluisterd naar hun wensen. Tegelijk is ook gezelligheid en ‘doen zoals gewoonlijk’ belangrijk. Dementie doet zich voornamelijk voor bij leden die al lid zijn van een organisatie/vereniging. Er is nauwelijks ervaring met mensen die al dementie of cognitieve problemen hebben voordat zij betrokken zijn. De preventiewerker volwassene wordt regelmatig ingeschakeld wanneer er een vermoeden van dementie bestaat of dat er behoefte is aan een bejegeningadvies.

Er is behoefte aan meer kennis over de signalen van dementie en het omgaan met mensen met dementie en hun mantelzorgers. Soms worden organisaties met dilemma's geconfronteerd waar ze niet goed raad mee weten.

4. Aanbevelingen

Schakel Dementievriendelijk.nl in voor het bespreken van het onderzoek en bekijk welke opties er zijn om workshops aan te bieden om kennis over omgang met mensen met dementie te vergroten. Daarnaast kunnen betrouwbare informatiebronnen gedeeld worden.

Reserveer op de website van de zorgcoöperatie een aparte plaats voor de werkgroep Brein (voorheen werkgroep Dementie) waar activiteiten en informatie gedeeld kan worden.

Voor een vervolgonderzoek is het wenselijk te kijken naar de participatiemogelijkheden voor inwoners met (beginnende) dementie die nog niet bij een vereniging of organisatie zijn aangesloten en zich mogelijk in een isolement bevinden.

We sluiten waar dat zinvol is aan bij de resultaten van de dementiescan die de gemeente Maashorst heeft doorlopen.

Met dank aan: Studenten HAN: Rosa van Zuilen, Giby Baauw, Ilse Veldhuis en Lola Buurman.

Bijlage 1

Deelnemers (alfabetische volgorde)

Achilles Reek
Aldi
Boerderijwinkel
De Boerderij
Donatuskoor
Fysiotherapie De Wilg
Kapsalon Nelissen
KBO
Kèlestroppers
Landante
Linde
Markt Groenteboer
Markt Visboer
Muziekvereniging
Ongerakt
Tennisvereniging Reek
Toneelvereniging Onderling Kunstgenot
2Linden
Vrouwen Reek Samen
Wapen van Reek
Zorgcoöperatie Reek